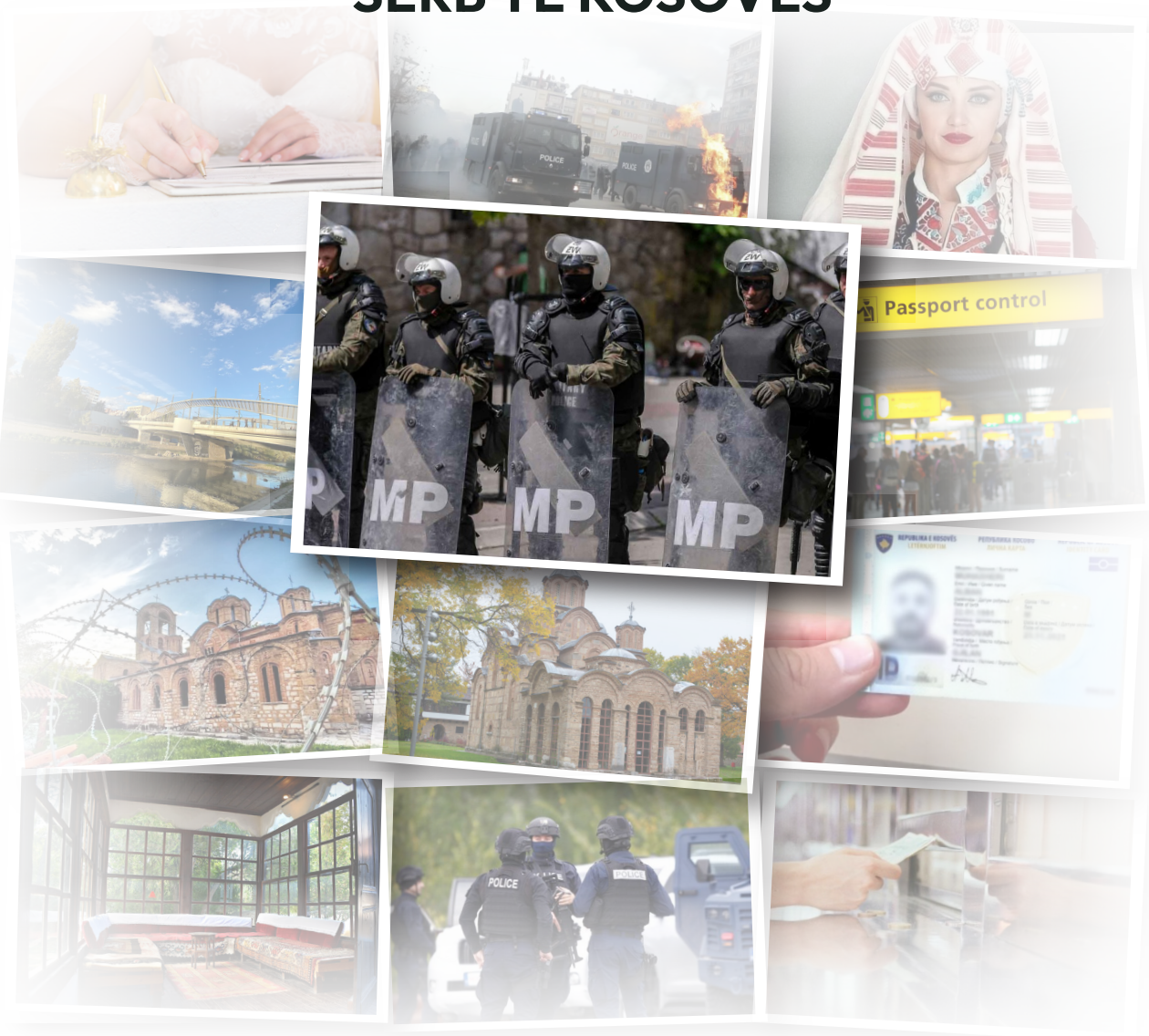

DOKUMENT I POLITIKAVE

NDËRTIMI I BESIMIT: RRITJA E SIGURISË PËRMES ANGAZHIMIT TË POLICISË SË KOSOVËS ME KOMUNITETIN SERB TË KOSOVËS

2025

**NDËRTIMI I BESIMIT:
RRITJA E SIGURISË PËRMES
ANGAZHIMIT TË POLICISË SË
KOSOVËS ME KOMUNITETIN
SERB TË KOSOVËS**

Titulli i Hulumtimit: „Ndërtimi i besimit: Rritja e sigurisë përmes angazhimit të Policisë së Kosovës me komunitetin serb të Kosovës“

Botues: OJQ CASA

Autore: Bojan Elek

Analiza statistikore: Senka Kostić

Dizajni: Bojan Marinković

Shtypi (kopje): 120

Ky publikim është krijuar si pjesë e një projekti të zbatuar nga organizata joqeveritare Qendra për Veprime Sociale Pozitive (CASA) me mbështetje financiare nga Ambasada Britanike në Prishtinë. Pikëpamjet e shprehura në këtë publikim i përkasin autores dhe nuk reflektojnë domosdoshmërisht pikëpamjet e Ambasadës Britanike.

Viti i botimit: 2025

PËRMBAJTJA

PËRMBLEDHJE EKZEKUTIVE	3
HYRJE	5
METODOLOGJIA	7
KËRCËNIME TË MËDHA PËR SIGURINË E KOMUNITETIT SERB TË KOSOVËS	9
KORNIZA KONCEPTUALE PËR PËRMIRËSIMIN E SIGURISË LOKALE NË KOSOVË	15
NGA RREGULLIMET AFATSHKURTRA DREJT SIGURISË SË QËNDRUESHME	20
KONKLuzionet dhe Rekomandimet	24
<i>Rekomandime të menjëhershme dhe afatshkurtra</i>	25
<i>Rekomandimet Afatgjata/Zgjidhjet e qëndrueshme</i>	28
ANEKSI I – TË BAZUARIT NË PËRVOJAT E IRLANDËS SË VERIUT	30
REFERENCAT (në rend alfabetik):	33

PËRMBLEDHJE EKZEKUTIVE

Ky dokument i politikave vlerëson situatën aktuale të sigurisë për komunitetin serb të Kosovës, me fokus të veçantë në veri të Kosovës, duke nënvizuar sfidat kryesore dhe zgjidhjet e mundshme për përmirësimet e dukshme të situatës së sigurisë. Kosova ka përjetuar tensione të shtuara politike dhe të sigurisë, veçanërisht pas sulmit në Banjska në shtator të vitit 2023, ku militantët e armatosur serbë u përleshën me Policinë e Kosovës. Ky sulm, së bashku me tërheqjen masive të policëve serbë të Kosovës nga institucionet e Kosovës në fund të vitit 2022, ka ndikuar dukshëm në perceptimet e sigurisë brenda komunitetit serb të Kosovës dhe ka thelluar mosbesimin ndërmjet komunitetit serb të Kosovës dhe autoriteteve të Kosovës.

Vakuumi i lënë nga serbët e Kosovës që dalin nga strukturat e rregullta policore në vitin 2022, mbetet një nga sfidat kryesore të sigurisë në veri të Kosovës. Duke iu përgjigjur këtyre rrethanave, Qeveria e Kosovës ka ridislokuar një numër të policëve nga komunitetet tjera serbe brenda Kosovës dhe ka punësuar rekrutë të rinj serbë të Kosovës. Në të njëjtën kohë, Forcat Speciale të Policisë së Kosovës, të cilat qeveria filloi t'i dislokoj në vitin 2022, kanë ndërmarrë detyra që zakonisht bien nën përgjegjësitë e rregullta policore. Ky ndryshim ka rritur frikën dhe pakënaqësitë në mesin e popullatës serbe të Kosovës. Sondazhet e opinionit publik të kryera për qëllimet e këtij raporti tregojnë se shumica e serbëve të Kosovës në veri të Kosovës e shohin situatën e sigurisë si të pakënaqshme, duke përmendur në radhë të parë praninë e madhe të njësisve speciale të policisë si shqetësim kryesor. Për më tepër, kufizimet në furnizimet thelbësore dhe prania e krimit të organizuar kontribuojnë në një ndjenjë të përhapur të pasigurisë.

Dokumenti i politikave përshkruan zgjidhjet e menjëhershme dhe afatgjata për të përmirësuar sigurinë, me fokus kryesor në kthimin e ish-policëve serbë të Kosovës - përveç atyre të saporekrutuar - në njësitë e policisë lokale. Ky hap, së bashku me reduktimin e pranisë së njësisve speciale të policisë, shihet si kritik për rikthimin e besimit. Sondazhet tregojnë mbështetje të fortë të komunitetit për masa të tilla, me përgjigje në një shkallë Likert prej 5 pikësh prej 4.03 që favorizojnë tërheqjen e njësisve speciale dhe 3.97 për mbështetjen e integritit të policëve serbë të Kosovës.

Për më tepër, nxitja e dialogut ndërmjet komunitetit serb dhe shqiptar të Kosovës dhe promovimi i reformave institucionale janë vendimtare për uljen e tensioneve dhe përmirësimin e qeverisjes. Në terma afatgjatë, rruga drejt stabilitetit qëndron në procesin më të gjerë të integritit në BE si për Kosovën ashtu edhe

për Serbinë, i cili do të ndihmonte në zgjidhjen e sfidave të sigurisë përmes bashkëpunimit rajonal dhe forcimit të institucioneve demokratike dhe të llogaridhënies. Ky dokument politik thekson nevojën për përpjekje të koordinuara për të rindërtuar besimin, adresimin e shqetësimeve të sigurisë dhe vendosjen e paqes së qëndrueshme në Kosovë, me fokus të veçantë në veri të Kosovës dhe përmirësimin e marrëdhënieve ndëretnike ndërmjet komuniteteve serbe dhe shqiptare të Kosovës.

HYRJE

Mbi një vit kaluan që nga sulmi i Banjskës më 24 shtator 2023, KFOR-i e përshkruan situatën e sigurisë në veri të Kosovës si “të qetë por të brishtë”.¹ Sulmi, i cili pa një grup të militantëve serbë të Kosovës të armatosur rëndë u përleshën me oficerët e Policisë së Kosovës, la të vdekur një polic dhe tre sulmues dhe përshkallëzoi tensionet ndërmjet serbëve të Kosovës dhe shqiptarëve të Kosovës.² Ky incident erdhi gati dy vjet pas tërheqjes masive të serbëve të Kosovës nga Policia dhe gjyqësori i Kosovës, një veprim që dobësoi ndjeshëm strukturat lokale të sigurisë dhe që u pasua nga një krizë e zgjatur e sigurisë. Vakuumi i lënë nga këta zyrtarë është ndjerë më së shumti në veri të Kosovës, ku besimi në institucionet e Kosovës mbetet i ulët në mesin e popullatës serbe të Kosovës, dukshëm më i ulët se në komunitetet serbe të Kosovës në jug të lumit Ibër.³

Sulmi i Banjskës nënvizoi rreziqet e aktivitetit militant duke shfrytëzuar një vakum të sigurisë, duke e përkeqësuar më tej situatën tashmë të tensionuar. Ndërsa autoritetet e Kosovës kanë bërë arrestime dhe kanë zbuluar arsenalin e gjerë ushtarak të përdorur në sulm, përfshirja e figurave lokale nga veriu i Kosovës me lidhje të forta në Serbi i ka shtuar konfliktit një shtresë (gjeo)politike. Mohimi i Serbisë për përfshirjen e drejtpërdrejtë, në kontrast me akuzat nga lidhshipi i Kosovës, nxjerr në pah dinamikën komplekse në lojë ndërsa shqetësimet u rritën mbi potencialin e përshkallëzimit të konfliktit në rajon. Aktorët ndërkombëtarë, përfshirë BE-në dhe NATO-n, shprehën alarmin për situatën, duke theksuar nevojën për deeskalim dhe kthim në dialog për të parandaluar dhunën e mëtejshme.

Në terren, Qeveria e Kosovës vazhdon të dislokojë njësi policore speciale përveç policisë së rregullt, me qëllim të ruajtjes së sigurisë në veri të Kosovës, ku EULEX-i dhe KFOR-i janë respektivisht 'reaguesit e dytë dhe të tretë'. Qeveria e Kosovës ka themeluar një njësi të re të ndërhyrjes së shpejtë për operacionet kufitare dhe dislokimin e tyre në raste krizash, të përbërë nga zyrtarë policorë aktivë më parë në Njësitë e Intervenimeve Speciale dhe Operacioneve Speciale, si dhe katër baza

¹ Koha. (2024, 9 shtator). KFOR: Situa e sigurisë është e qetë, por e brishtë, sidomos në veri. Koha.net. <https://www.koha.net/en/arberi/kfor-situata-e-sigurise-e-qete-por-e-brishte-posacerisht-ne-veri>

² Cokelaere, H., & Starcevic, S. (2023, 24 shtator). Persona të armatosur sulmojnë fshatin në veri të Kosovës në një sulm për të cilin fajësohet Serbia. Politico. <https://www.politico.eu/article/kosovo-serbia-police-attack-albin-kurti-banjska-vjosa-osmani/>

³ OJQ Aktiv. (2024, shkurt). Analiza e trendeve 2023: Perspektivat e komunitetit serb të Kosovës. <https://ngoaktiv.org/wp-content/uploads/2024/02/Analiza-trendova-2023-eng-1.pdf>

të përhershme, të fortifikuara të vendosura strategjikisht në të gjithë veriun e Kosovës.⁴ Siç vërehet nga Grupi Ndërkombëtar i Krizave, njësia e sapokrijuar është "e dallueshme nga uniformat e saj blu të errët, pajisjet taktike, pushkët e sulmit dhe automjetet e blinduara, (dhe) u bë një prani e vazhdueshme dhe e padëshiruar në veri".⁵

Kjo qasje e Qeverisë së Kosovës është perceptuar gjerësisht si provokuese nga komuniteti serb i Kosovës, duke i acaruar më tej marrëdhëniet me forcat policore në terren. Raportet e shumta detajojnë incidente që kanë gërryer ndjeshëm besimin ndërmjet komunitetit serb të Kosovës dhe institucioneve të Kosovës, duke shtuar tensionet në nivelin politik.

⁴ KoSSev. (2022, 9 shtator). Sveçlja: Kemi ndërtuar tre baza policore në veri, një tjetër në ndërtim e sipër – Njësi e re kufitare për ndërhyrje të shpejtë në veri. KoSSev. <https://kossev.info/sveclja-izgradili-smo-tri-policijske-baze-na-severu-jos-jedna-u-izgradnji-nova-i-pogranicna-jedinica-za-brzo-delovanje-na-severu/>

⁵ Grupi Ndërkombëtar i Krizave. (2024, maj). Kosova veriore: Së pari sovraniteti, së dyti stabiliteti (Raporti nr. 269). Grupi i Krizave, f. 6. <https://www.crisisgroup.org/sites/default/files/2024-05/269-northern-kosovo-sovereignty.pdf>

METODOLOGJIA

Ky dokument i politikave përdor një metodologji gjithëpërfshirëse dhe inkluzive, duke përfshirë një gamë të ndryshme të pikëpamjeve nga individë nga komuniteti serb i Kosovës, duke përfshirë gratë, të rinjtë, udhëheqësit qytetarë, gazetarët dhe profesionistët, për të kuptuar nevojat dhe sfidat e komunitetit. Prandaj, dokumenti i politikave përdor një qasje të metodave të përziera, me fokus në prezantimin e perceptimeve të mbledhura nga komuniteti serb i Kosovës, duke u fokusuar në pikëpamjet e tyre për sfidat e sigurisë, praninë e policisë dhe çështjet e qeverisjes. Për të balancuar këto perceptime dhe për të rritur qëndrueshmërinë e gjetjeve, përdoren të dhëna dytësore nga burime të ndryshme përkatëse. Përmes hulumtimit në zyrë, autori përfundoi një rishqyrtim të plotë të standardeve relevante ndërkombëtare të policisë, kornizës ligjore të Kosovës, literaturës akademike, lajmeve dhe raporteve nga OJQ-të përkatëse ose organizatat ndërkombëtare në mënyrë që të ofrojë dëshmi për të mbështetur gjetjet.

Metodat e grumbullimit të të dhënave primare përfshijnë:

1. Forumet e komunitetit: Dy forume mblodhën së bashku përfaqësues nga veriu i Kosovës dhe nga komunat me shumicë serbe në jug të lumit Ibër, për të pasqyruar plotësisht se si përvojat mund të jenë të njëjta dhe gjithashtu të ndryshme.
2. Intervistat e thelluara: Intervistat me tre bashkëbisedues nga komuniteti serb i Kosovës të cilët kanë përvojë të gjerë profesionale në fushën e sigurisë. Për shkak të ndjeshmërisë së temës, këta persona kanë kërkuar anonimitetin, por janë të njohur për autorin. Vështrimet e tyre janë përfshirë në punim për të siguruar një analizë të plotë duke respektuar privatësinë e tyre.
3. Anketa Publike: Një anketë e synuar dhe cilësore e 303 të anketuarve nga komuniteti serb i Kosovës në veri të Kosovës dhe në zonat me shumicë serbe në jug të lumit Ibër kapi të dhëna sasiore mbi qëndrimet dhe perceptimet. Përmendjet e mëtejshme të të dhënave të anketës në raport janë nxjerrë nga ky sondazh i veçantë, përveç nëse citohet një burim tjetër.

Dokumenti i politikave zbërthen sfidat unike me të cilat përballen gratë, të rinjtë dhe grupet e tjera të marginalizuara brenda komunitetit. Janë ndermarrë masa të veçanta për të siguruar përfshirjen gjinore, përfshirë përfaqësimin e balancuar në forume, 50% pjesëmarrjen e femrave në anketë dhe tregues të ndara sipas

gjinisë për të vlerësuar ndikimin e politikës në grupe të ndryshme gjinore. Anketa, e kryer në maj-qershor 2024, përdori metodologjinë e OJQ-së CASA për të ofruar një ndarje të detajuar sipas moshës, gjinisë, arsimit dhe statusit të punësimit.

KËRCËNIME TË MËDHA PËR SIGURINË E KOMUNITETIT SERB TË KOSOVËS

Slogani i Policisë së Kosovës, “Policia është populli, dhe populli është policia”, mbart një ide fisnike, që supozon se policia dhe qytetarët do të punojnë krah për krah për përmirësimin e sigurisë lokale dhe zgjidhjen e çështjeve të ndryshme bazuar në ndjenjën e përkatësisë dhe besimit të tyre.⁶ Por, në veri të Kosovës, perceptimi i njerëzve është larg nga kjo ndjenjë. Me njësitë speciale që patrollojnë lagjet, besimi mungon dhe lidhja mes policisë dhe komunitetit ndihet pothuajse e munguar.

Përkundër një rënie të përgjithshme të dhunës ndëretnike gjatë viteve, tensionet janë rishfaqur kohët e fundit, të nxitura nga perceptimet se politikat e Qeverisë së Kosovës synojnë në mënyrë disproporcionale serbët e Kosovës në veri. Ky perceptim, i përforcuar nga inkurajimi i Beogradit për strategjitë e bojkotimit në mesin e përfaqësuesve politikë lokalë, ka rindezur frikën brenda komunitetit serb të Kosovës dhe ka thelluar ndjenjën e tyre të pasigurisë. Një seri e sondazheve të opinionit publik të kryera gjatë viteve zbuluan se 4 nga 5 serbë të Kosovës në veri të Kosovës e vlerësuan situatën e sigurisë si të dobët, ndërsa mbi gjysma prisnin që kushtet të përqesheshin⁷, dhe e gjithë puna në terren e kryer për qëllimet e këtij punimi i vërteton këto gjetje. Ekziston gjithashtu një ndryshim domethënës në nivelin e besimit në institucionet e zbatimit të ligjit të ndjerë nga shqiptarët e Kosovës dhe serbët e Kosovës, i nxitur nga narrativat e padobishme, duke përfshirë platformat e mediave sociale, të cilat potencialisht sugjerojnë një ndryshim në mënyrën se si institucionet afrohen dhe lidhen me grupet e ndryshme etnike, gjë që është mbështetur nga raporte të ndryshme ndërkombëtare.⁸

Vendosja e shpeshtë e njërive speciale të policisë, së bashku me tërheqjen e zyrtarëve serbë të Kosovës nga rolet kyçe të sigurisë dhe masat administrative si ndalimi i importit të mallrave të gatshme serbe dhe përdorimi i transaksioneve jo euro duke përfshirë dinarin serb, kanë krijuar një perceptim të një qasjeje gjithnjë

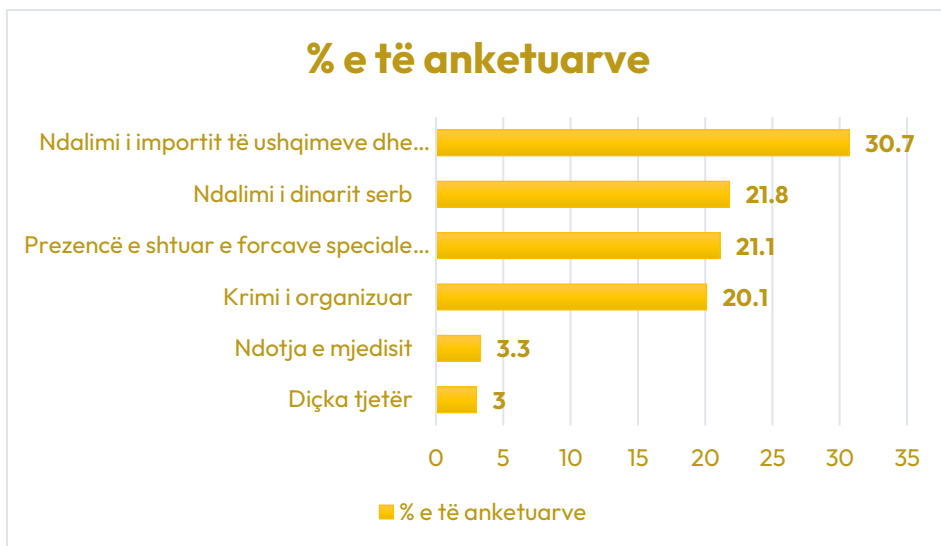
⁶ Përmendur, ndër të tjera, në Strategjinë e Policisë së Kosovës 2012-2016 për Policimin në Komunitet: <https://tandis.odhr.pl/bitstream/20.500.12389/22186/1/08442.pdf>

⁷ OJQ Aktiv. (2024, shkurt). Analiza e trendeve 2023: Perspektivat e komunitetit serb të Kosovës. <https://ngoaktiv.org/wp-content/uploads/2024/02/Analiza-trendova-2023-eng-1.pdf>

⁸ Për shembull, raportet e Departamentit të Shtetit të SHBA-së theksojnë tendenca të ngjashme, duke përmendur kapacitetin ose vullnetin e pamjaftueshëm për të zbatuar ligjet që ofrojnë akses të barabartë në të drejta në letër, por që dështojnë në praktikë. Shih këtu: Departamenti i Shtetit të SHBA-së, Raporti i të Drejtave të Njeriut në Kosovë 2022. https://www.state.gov/wp-content/uploads/2023/02/415610_KOSOVO-2022-HUMAN-RIGHTS-REPORT.pdf

e më të orientuar nga forca ndaj policimit në veri të Kosovës, që i lë shumë serbët e Kosovës të ndjehen të pasigurt (shiko grafikun 1), duke thelluar ndarjen etnike dhe duke e bërë më të vështirë rindërtimin e marrëdhënieve konstruktive të nevojshme për paqen dhe stabilitetin e qëndrueshëm. Erozioni i besimit ka dobësuar gjithashtu gatishmërinë e komuniteteve lokale për t'u angazhuar me autoritetet policore të Kosovës në situata ku mbështetja apo shërbimet institucionale janë thelbësore, duke i komplikuar më tej përpjekjet për të ruajtur rendin dhe sigurinë.⁹ Mosbesimi i përgjithshëm është shtrirë në fusha të tjera, duke përfshirë proceset politike. Strategjitë e bojkotimit nga udhëheqësit politikë serbë të Kosovës kanë çuar në ndarjen e administratave lokale sipas vijave etnike dhe një proces zgjedhor të shënuar me pjesëmarrje jashtëzakonisht të ulët të votuesve. Incidentet e fundit në veri të Kosovës tregojnë gjithashtu një ndarje në rritje ndërmjet akterëve vendorë dhe komunitetit ndërkombëtar. Pas një rasti të supozuar të torturës në paraburgim policor, një grup i OJQ-ve të njohura nga veriu i Kosovës pezulluan në mënyrë të diskutueshme bashkëpunimin me misionin EULEX, duke kërkuar mbikëqyrje më rigoroze të sjelljes së policisë, gjë që u prit me keqardhje nga bashkësia ndërkombëtare, siç u shpreh Shefi i Misionit të EULEX-it, Giovanni Pietro Barbano.¹⁰

Grafiku 1: Cili është kërcënimi më i madh i sigurisë për komunitetin serb të Kosovës?

⁹ Elek, B. (2023) Demaskimi i sfidave të sigurisë brenda komunitetit serb të Kosovës, OJQ Aktiv, Mitrovicë. https://ngoaktiv.org/wp-content/uploads/2023/11/Unmasking-Security-Challenges_Final-1.pdf

¹⁰ EULEX Kosovë. (30 tetor 2024). Shefi i Misionit të EULEX-it adreson shqetësimet e ngritura nga OJQ-të në veri të Kosovës. EULEX Kosovë. <https://www.eulex-kosovo.eu/?page=2,11,29&2,02>

Atmosfera mbetet e tensionuar, me shpërthime periodike të dhunës dhe çështje të pazgjidhura politike që kontribuojnë në ndjenjën e pasigurisë tek banorët, siç dëshmohet nga sondazhet e opinionit publik, intervistat me tre bashkëbisedues nga komuniteti serb i Kosovës, të cilët kanë përvojë të gjerë profesionale dhe përfaqësues të komuniteteve lokale, të cilat janë bërë pjesë e hulumtimit për këtë raport të mungesës së përgjithshme të 20 korrikut dhe të gushtit. mandati i forcave speciale të policisë të dislokuara në veri të Kosovës ka çuar në perceptime të përhapura në mesin e popullatës lokale se njësitë speciale të policisë janë bërë mjeti qendror i reagimit në veri të Kosovës, jo vetëm për detyrat që janë nën mandatin e tyre të rregullt, por edhe për policimin e rregullt që përfshin trajtimin e krimeve të vogla, si dhe sigurimin e ligjit dhe rendit.¹¹ Siç theksohet nga Grupi Ndërkombëtar i Krizave (ICG), “zyrtarët u duken serbëve si një forcë okupuese dhe jo si shërbyes publikë”.¹² Megjithatë, Qeveria e Kosovës i konsideron dislokimet e tilla kritike për adresimin e sfidave të sundimit të ligjit në veri të Kosovës.¹³

Tërheqja e policëve serbë nga strukturat policore në veri të Kosovës, pavarësisht nga motivimi shumë politik, ngre shqetësime për funksionalitetin e sistemit policor si nga këndvështrimi politik ashtu edhe nga ai ligjor. Politikisht, erozioni i besimit në strukturat aktuale të policisë së Kosovës ka çuar në tensione të prekshme dhe të paqëndrueshme në terren. Përpjekjet aktive të Beogradit për të parandaluar integrimin e serbëve në Policinë e Kosovës (dhe duke anashkaluar çdo marrëveshje politike), së bashku me refuzimin e Prishtinës për ta përfshirë këtë çështje në agjendën e dialogut të lehtësuar nga BE-ja, kanë rezultuar në një bllokim që minon përpjekjet për stabilizimin e veriut të Kosovës. Ligjërisht, ngërçi dëmton respektimin si të Kushtetutës së Kosovës ashtu edhe me Ligjin e Kosovës për Policinë. Sipas nenit 128, paragrafi 2 i Kushtetutës së Kosovës, “Policia e Republikës së Kosovës është profesioniste dhe pasqyron shumëllojshmërinë etnike të popullit të Republikës së Kosovës”¹⁴ ndërsa Ligji i Kosovës për Policinë

¹¹Forumi i qytetarëve Mitrovica Veriore, raport i brendshëm

¹²Grupi Ndërkombëtar i Krizave (janar, 2024). Drejt Marrëdhënieve Normale ndërmjet Kosovës dhe Serbisë, f. 4. <https://www.crisisgroup.org/sites/default/files/2024-02/wl-2024-kosovo-serbia.pdf>

¹³KoSSev. (2022, 9 shtator). Sveçlja: Kemi ndërtuar tre baza policore në veri, një tjetër në ndërtim e sipër – Njësi e re kufitare për ndërhyrje të shpejtë në veri. KoSSev. <https://kossev.info/sveclja-izgradili-smo-tri-policijske-baze-na-severu-jos-jedna-u-izgradnji-nova-i-pogranicna-jedinica-za-brzo-delovanje-na-severu/>

¹⁴Kushtetuta e Republikës së Kosovës. (2008). Kushtetuta e Republikës së Kosovës. https://mapl.rks-gov.net/wp-content/uploads/2017/10/1.CONSTITUTION_OF_THE_REPUBLIC_OF_KOSOVË.pdf

mandaton që përbërja etnike e policisë në cilëndo komunë duhet, për aq sa është e mundur, të pasqyrojë demografinë etnike të asaj komune.¹⁵

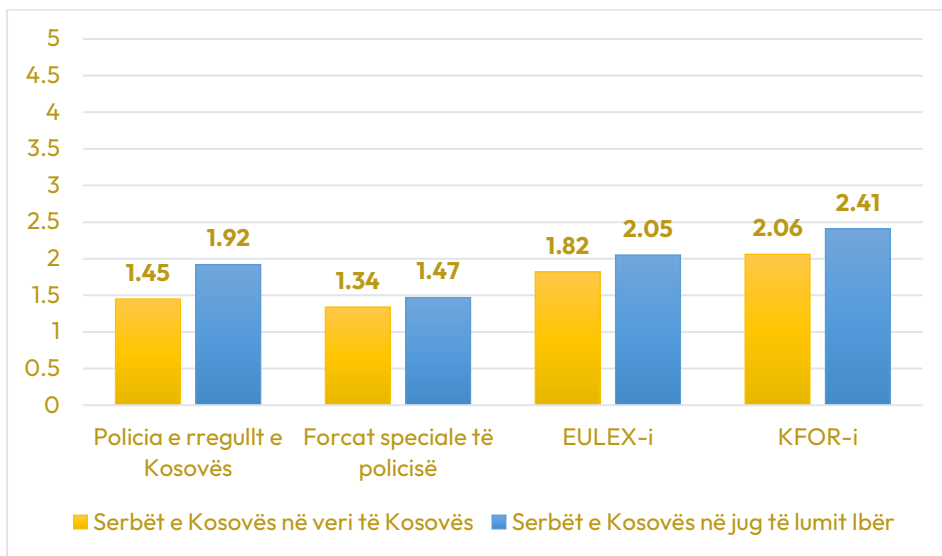
Forumet e qytetarëve dhe rezultatet e intervistave me bashkëbisedues me përvojë të gjerë profesionale, të realizuara në mbështetje të këtij punimi, konfirmojnë këto shqetësime. Sipas të anketuarve që morën pjesë në këtë proces konsultativ, komuniteti serb i Kosovës përballet me kërcënime unike të sigurisë, të përkeqësuar nga veprimet e perceptuara agresive politike nga Qeveria e Kosovës dhe prania e njësive speciale policore.¹⁶ Grupet e fokusit theksuan praninë e madhe të njësive speciale të policisë, të parë si burim frike dhe frikësimi dhe, sipas sondazheve, një shumicë e madhe e të anketuarve nga veriu i Kosovës identifikuan praninë e shtuar të policisë si një kërcënim të rëndësishëm për sigurinë. Ky mjedis i paqëndrueshëm pritet të vazhdojë nëse nuk bëhen hapa të rëndësishëm drejt rivendosjes së bashkëpunimit funksional të sigurisë ndërmjet autoriteteve të Kosovës dhe komunitetit serb të Kosovës, si dhe në adresimin e tensioneve politike.

Pengesa kryesore për çdo reformë që synon përmirësimin e ndjenjës së sigurisë në komunitetet serbe të Kosovës mbetet çështja e pakapshme e besimit (shih Grafikon 2 më poshtë), edhe pse shifrat ndryshojnë ndërmjet institucioneve. Siç shihet, ekziston një nivel shumë i ulët i besimit në institucionet e sigurisë së Kosovës, me një hendek shtesë në besim nëse krahasojmë komunitetin serb të Kosovës në veri të Kosovës dhe komunitetin serb të Kosovës në pjesë të tjera të vendit. Ofruesi më i besueshëm i sigurisë është KFOR-i, pasi ai shihet si më neutral ndaj statusit nga popullata lokale.

¹⁵Kuvendi i Republikës së Kosovës. (2008). Ligji për Policinë.
<http://old.kuvendikosoves.org/common/docs/ligjet/Law%20on%20Police.pdf>

¹⁶ Elek, B. (2023). Siguria e komunitetit serb të Kosovës, në interesat e serbëve të Kosovës në procesin e normalizimit ndërmjet Serbisë dhe Kosovës, fq. 47-53, bot. Marinkovic, M, OJQ Casa, Mitrovicë.
<https://ngocasa.org/wp-content/uploads/2023/09/RESEARCH-FINAL-1.pdf>

Grafiku 2: Në shkallën 1-5, sa u besoni ofruesve të mëposhtëm të sigurisë në Kosovë?

Kur serbët e Kosovës pyeten se deri në çfarë mase ata besojnë se Prishtina ose Beogradi mund t'i mbrojnë interesat e tyre, në shkallën 1 deri në 5 Likert, i pari shënon një pikë shumë të ulët 1.49, ndërsa i dyti merr 3.23. Megjithatë, siç u tha, ka gjithashtu një pakënaqësi në rritje ndaj Beogradit dhe dështimit të tij për të mbrojtur interesat e serbëve të Kosovës në terren dhe në kuadër të Dialogut të lehtësuar nga BE-ja. Studimi zbulon nivele të ulëta shqetësuese të besimit nga komuniteti serb i Kosovës në veri të Kosovës ndaj të gjithë aktorëve të mandatuar për të ofruar siguri.

Në këtë klimë, roli i policisë lokale është bërë gjithnjë e më i ndërlikuar. Tërheqja e oficerëve serbë të Kosovës nga Policia e Kosovës jo vetëm që ka lënë një boshllëk të madh në përfaqësim, por edhe ka thelluar ndarjen mes komunitetit serb të Kosovës dhe institucioneve qendrore të Kosovës. Kjo tërheqje është ndjerë veçanërisht në policimin e përditshëm, ku mungesa e fytyrave të njohura, lokale në zbatimin e ligjit e ka izoluar edhe më shumë popullatën serbe të Kosovës. Si rezultat, serbët e Kosovës i perceptojnë njësitë e sigurisë së Kosovës, veçanërisht policinë speciale, si të jashtme dhe të shkëputura nga shqetësimet e tyre, duke përforcuar ndjenjën e tyre të tjetërsimit dhe represionit të perceptuar nga autoritetet qendrore. Ky mosbesim shtrihet edhe tek policët serbë të Kosovës të

saporekrutuar¹⁷ kryesisht për shkak se vendimi i tyre për t'iu bashkuar policisë shihet si kundërshtim i interesave të komunitetit serb dhe minim i bojkotit të organizuar nga Beogradi ndaj institucioneve të Kosovës. Rrjedhimisht, shumë nga këta rekrutë janë përballur me fushata të organizuara të kërcënimeve, frikësimit dhe, në disa raste, edhe shkatërrimit të pronës.¹⁸

¹⁷ Raporti i Progresit të BE-së për Kosovën 2024, faqe 40 - "150 policë nga komunitetet joshumicë, përfshirë 75 serbë të Kosovës, iu bashkuan Policisë së Kosovës".

¹⁸ Një veturë e policit të Kosovës është djegur. Radio Evropa e Lirë <https://www.slobodnaevropa.org/a/kosovo-severna-mitrovica-policaqac-zapaljen-automobil/32889295.html>

KORNIZA KONCEPTUALE PËR PËRMIRËSIMIN E SIGURISË LOKALE NË KOSOVË

Bazuar në hulumtimin ekzistues mbi këtë temë, *modeli i shoqërisë së ndarë të policimit* i referohet mënyrës se si funksionojnë njësitë policore në shoqëritë me ndarje të thella etnike, fetare ose politike dhe në masë të konsiderueshme reflekton çështjet e identifikuar në veri të Kosovës.¹⁹ Në kontekste të tilla, policimi priret të pasqyrojë thyerjet shoqërore themelore, shpesh duke i shërbyer grupit dominues, ndërkohë që nuk i besohet ose shihet si një forcë shtypëse nga grupet vartëse. Karakteristikat kryesore²⁰ të këtij modeli duket se shpjegojnë mirë sfidat e policimit në Kosovë, veçanërisht në veri të Kosovës, dhe ato përfshijnë:

Karakteristika 1:

Njëanshmëri sistematike në zbatimin e ligjit. Bazuar në modelin e propozuar, grupi jo-shumicë policohet në mënyrë më agresive dhe ndëshkuese në krahasim me grupin e shumicës.²¹

Konteksti i Kosovës: Mbështetja e tepërt në njësitë speciale të policisë në veri të Kosovës, me pretendime të vazhdueshme për keqtrajtim dhe përdorim të forcës së tepruar kundër popullatës lokale,²² kontribuon në faktin se ndjenjat e pasigurisë së serbëve të Kosovës rrjedhin nga të njëjtat institucione të mandatuara për të ofruar siguri.²³ Popullsia serbe e Kosovës, bazuar në sondazhet, raporton se po përjeton një policim më agresiv dhe ata vazhdimisht kanë shprehur shqetësime për trajtimin që ata marrin nga njësitë speciale të policisë së Kosovës, me sulmin në Banjskë dhe pasojat e tij që i sollën këto tensione në fokus. Ndjekja e Policisë së Kosovës ndaj autorëve, bashkëpunëtorëve dhe organizatorëve të sulmit - i cili mori jetën e një oficeri të policisë së Kosovës - u bë në mënyrën e perceptuar

¹⁹ Brewer, JD (1991). Policimi në shoqëritë e ndara: Teorizimi i një lloji policimi. *Policing and Society*, 1(3), 179–191.

²⁰ Weitzer, R. (1995). Policimi nën zjarr: Konflikti etnik dhe marrëdhëniet polici-komunitet në Irlandën e Veriut. Shtypi i Universitetit Shtetëror të Nju Jorkut, f. 3–6.

²¹ Po aty.

²² Elek, B. (2023). Demaskimi i sfidave të sigurisë brenda komunitetit serb të Kosovës. OJQ Aktiv, Mitrovicë. https://ngoaktiv.org/wp-content/uploads/2023/11/Unmasking-Security-Challenges_Final-1.pdf

²³ Një fokus grup i organizuar më 1 gusht 2024 në Mitrovicën e Veriut me serb të Kosovës (11 pjesëmarrës) sugjeron pa mëdyshje se policia lokale, në vend që të shihet si mbrojtëse, shihet si një kërcënim për sigurinë personale.

gjerësisht nga komuniteti si e tepruar dhe e motivuar politikisht, megjithëse QK-ja argumentoi se institucionet vepruan me kujdesin e nevojshëm.

Karakteristika 2:

Policimi i politizuar: Policia është e lidhur fort me shumicën politike, me një mision të politizuar dhe veprime të fuqishme kundër kundërshtarëve të perceptuar politikë, duke përfshirë komunitetet joshumicë.

Konteksti i Kosovës: Ky perceptim lind nga besimi se policia po përdoret për të zbatuar politika dhe vendime politike që shumë serbë të Kosovës në veri të Kosovës i kundërshtojnë fuqishëm, siç është mbyllja e degëve të Bankës së Kursimeve Postare dhe Postës Serbe.²⁴ Këto organizata kanë lehtësuar transaksionet financiare me Serbinë, duke përfshirë pagesën e pagave dhe përfitime të tjera. Vendimi i Prishtinës për ta trajtuar këtë çështje në mënyrë të njëanshme – jashtë kornizës së dialogut me Beogradin dhe pa ndonjë periudhë tranzitore – i zbatuar si nga njësitë e rregullta ashtu edhe nga ato speciale të policisë, ka thëlluar pikëpamjen se Policia e Kosovës shërben si një mjet i kontrollit politik dhe jo si një institucion i paanshëm për zbatimin e ligjit.

Karakteristika 3:

Monopoli i grupit dominues: Grupi i shumicës etnike mban pozita të larta në forcën policore dhe është i përfaqësuar në mënyrë disproporcionale në grada dhe detyra.

Konteksti i Kosovës: Përkundër kornizës ligjore të mirë-projektuar për përfaqësimin e duhur etnik brenda policisë së Kosovës, veçanërisht pas integritit të ish-policëve serbë si rezultat i zbatimit të Marrëveshjes së Brukselit në vitin 2014,²⁵ situata në terren është përkeqësuar pas tërheqjes së serbëve të Kosovës si nga policia ashtu edhe nga gjyqësori në veri të Kosovës në vitin 2022. Në thelb, vendimi politik i Beogradit – i perceptuar nga një numër analistësh politikë si i nxitur nga synimi për të krijuar kushte socio-politike për të përforcuar idenë e ndarjes së serbëve nga 5 në Kosovë – rezultoi një çekuilibër i rëndësishëm etnik brenda forcës. Përpjekjet e Qeverisë së Kosovës për të adresuar këtë boshllëk, duke rekrutuar oficerë të rinj, kanë arritur vetëm sukses të kufizuar, kryesisht për shkak të presionit të fortë të komunitetit ndaj atyre që zgjedhin t'i bashkohen

²⁴ www.kossev.info/kosovo-vesti-banke-filijale-policija-zatvaranje/

²⁵ Bjeloš, M., & Elek, B. (2014). Integrimi policor në veri të Kosovës: Progresi dhe sfidat e mbetura në zbatimin e Marrëveshjes së Brukselit. Qendra e Beogradit për Politika të Sigurisë dhe Qendra Kosovare për Studime të Sigurisë. <https://bezbednost.org/en/publication/police-integration-in-north-kosovo-progress-and-remaining-challenges-in-implementation-of-the-brussels-agreement/>

policisë jashtë kornizës së një marrëveshjeje politike ndërmjet Kosovës dhe Serbisë. Udhëheqja brenda Policisë së Kosovës përbëhet kryesisht nga shqiptarë të Kosovës dhe kështu edhe pse disa serbë të Kosovës shërbejnë si oficerë, mungesa e tyre në pozitat komanduese thëllon ndjenjën e shkëputjes së komunitetit nga aparati i sigurisë që synon të mbrojë të gjithë qytetarët e Kosovës.

Rekrutimi i policëve të rinj serbë të Kosovës, të cilët, sipas burimeve të Policisë së Kosovës, aktualisht përbëjnë 10% të numrit të përgjithshëm të policëve në komunitet e veriut të Kosovës,²⁶ ka dështuar të adresojë mungesën e besimit të komunitetit në forcat e policisë. Kjo mund t'i atribuohet dy faktorëve kryesorë. Së pari, si rekrutë të rinj, ata nuk janë pjesë e strukturës komanduese dhe për këtë arsye u mungon ndikimi kuptimplotë mbi mënyrën se si kryhen detyrat e policisë. Së dyti, siç u theksua më parë, komuniteti serb ushqen mosbesim të konsiderueshëm ndaj individëve të cilët, përkundër bojkotit mbizotërues socio-politik të institucioneve të Kosovës, zgjedhin t'i bashkohen Policisë së Kosovës. Ky vendim është perceptuar nga shumë si një “akt i tradhëtisë”, që përforcon pozitën e Prishtinës dhe është përballur me presion të fortë socio-politik, i cili në disa raste është përshkallëzuar në akte të organizuara dhune ndaj këtyre rekrutëve.²⁷ Qëndrimi i komunitetit serb të Kosovës dhe përfaqësuesve të tyre politikë mbështetet fuqishëm nga Beogradi dhe vazhdon të pengojë riintegrimin e serbëve të Kosovës në Policinë e Kosovës, jashtë një marrëveshjeje politike, për të cilën insiston Beogradi.

Karakteristika 4:

Përgjegjësi e dyfishtë: Policia është përgjegjëse si për sigurinë e brendshme, p.sh. luftimin e kryengritjes lokale, ashtu edhe për zbatimin e zakonshëm të ligjit.

Konteksti i Kosovës: Në veri të Kosovës, ekziston një perceptim se roli i policisë shpesh zhvendoset më shumë drejt sigurisë dhe ruajtjes së rendit politik, veçanërisht në momentet e krizës apo trazirave, gjë që ka qenë padyshim, pak a shumë, situata konstante gjatë dy viteve të fundit. Kjo përgjegjësi e dyfishtë çon në një prioritet të sigurisë së shtetit mbi policimin e rregullt në komunitet, gjë që tensionon marrëdhëniet me popullsinë lokale.

²⁶ Policia e Kosovës. (2024). Raporti vjetor i punës për vitin 2023. f. 20. <https://www.kosovopolice.com/wp-content/uploads/2024/03/RAPORTI-I-PUNES-PER-VITIN-2023-ANGLISHT-1.pdf>

²⁷ <https://radiokim.net/vesti/hronika/58942-zubin-potok-zapaljen-automobil-suspendovanom-policaicu/>

Karakteristika 5:

Mungesa e Përgjegjshmërisë. Nuk ka mekanizma efektive për të kërkuar përgjegjësinë e policisë për abuzime me pushtetin dhe ka një mungesë ndjeshmërie ndaj grupeve të caktuara.²⁸

Konteksti i Kosovës. Kjo është veçanërisht e ndjeshme në kontekstin aktual socio-politik të veriut të Kosovës, me pretendime të rregullta për përdorimin e forcës së tepruar nga Policia e Kosovës kundër serbëve etnikë. Ndërsa korniza ligjore ofron rrugë për trajtimin e sjelljes së keqe të policisë, komuniteti i percepton këta mekanizma si të paarritshëm ose joefektiv. Ky perceptim buron nga dy çështje kritike. Së pari, ekziston një mungesë e komunikimit proaktiv dhe transparencës në lidhje me Inspektoratin Policor të Kosovës (IPK) veçanërisht në rastet që përfshijnë keqpërdorim të pretenduar të pushtetit që është i motivuar etnikisht. Pa informacion të qartë rreth rezultateve të hetimeve, shumë ankesa dhe komuniteti më i gjerë besojnë se pak ose aspak është duke u bërë për të adresuar pretendimet e tyre. Së dyti, mosbesimi i komunitetit ndaj institucioneve do të thotë se ata shpesh hezitojnë të bëjnë ankesa, ndonjëherë nga frika e hakmarrjes. Statistikat e Inspektoratit Policor të Kosovës tregojnë një numër të ulët të ankesave nga veriu i Kosovës, me vetëm 3.5% nga 1,697 ankesat e paraqitura në vitin 2022. Megjithatë, të dhënat për vitin 2024 mbeten aktualisht të padisponueshme.

Është e rëndësishme të theksohet se këto statistika mund të jenë mashtruese pasi nuk ka dëshmi për ndonjë rezultat ligjor në rastet e sjelljes së pahijshme të policisë ndaj serbëve të Kosovës, madje edhe në rastet kur Inspektorati Policor i Kosovës rekomandoi hetime. Për më tepër, ky hulumtim dhe analiza e tij e sfondit nuk mund të identifikojnë ndonjë vendim gjyqësor që adreson rastet e dhunës së tepruar nga Policia e Kosovës kundër serbëve të Kosovës. Kjo përkundër fillimit të disa procedurave ligjore, qoftë në bazë të ankesave të qytetarëve apo veprimeve sipas detyrës zyrtare nga Inspektorati Policor i Kosovës. Këto sfida krijojnë një perceptim të mosndëshkimit, duke përforcuar tensionet dhe një përkeqësim të marrëdhënieve ndërmjet Policisë së Kosovës dhe komunitetit serb të Kosovës në veri të Kosovës.

²⁸ Brewer, JD (1991). Policimi në shoqëritë e ndara: Teorizimi i një lloji policimi. *Policing and Society*, 1(3), 179–191.

Karakteristika 6:

Marrëdhëniet e polarizuara me policinë: Grupi dominues mbështet policinë, ndërsa grupi vartës është kryesisht i larguar prej tyre.

Konteksti i Kosovës. Sondazhet e opinionit publik të cituara në këtë raport e mbështesin mirë këtë argument, ku serbët e Kosovës vazhdimisht raportojnë nivele dukshëm më të ulëta të besimit dhe perceptimit të legjitimitetit të njësive policore.²⁹

²⁹ Ekziston një dallim domethënës në perceptimet e njësive policore në mesin e serbëve dhe shqiptarëve të Kosovës, p.sh. shih: Balaj, S. dhe Sejdiu, G. (2022). Cilat janë perceptimet e qytetarëve të Kosovës për marrëdhëniet ndëretnike: Nxitja e marrëdhënieve ndëretnike dhe rezultatet e anketës së pajtimit. Qendra Kosovare për Studime të Sigurisë, Prishtinë. drejt Sigurisë së Qëndrueshme.
https://qkss.org/images/uploads/files/What_are_the_Kosovo_Citizens'_Perceptions_on_Inter-Ethnic_Relations_-_ENG.pdf

NGA RREGULLIMET AFATSHKURTRA DREJT SIGURISË SË QËNDRUESHME

Bazuar në dëshmitë e mbledhura përmes anketave, komuniteti serb në veri të Kosovës e identifikon rivendosjen e përfaqësimit etnik në Policinë e Kosovës në nivel komunal si një nga kërkesat më urgjente për sigurinë e tyre. Mosbalancimi aktual rrjedh nga dorëheqja kolektive e policëve serbë të Kosovës në nëntor të vitit 2022, së bashku me përfaqësuesit tjerë institucionalë, përfshirë administratorët komunalë dhe personelin gjyqësor. Kjo tërheqje e koordinuar u nxit nga përfaqësuesit politikë të komunitetit serb dhe u mbështet në heshtje nga Beogradi, duke synuar të përdorë bllokadat institucionale si një mjet për t'i bërë presion Prishtinës për lëshime për marrëveshjen e targave dhe themelimin e Asociacionit të Komunave me Shumicë Serbe.³⁰

Ndërsa motivimet më të gjera pas këtij vendimi politik mbeten objekt i spekulimeve, ndikimi i tij në komunitetin serb në veri të Kosovës ka qenë i thellë, duke i zhveshur ata nga mekanizmat institucionalë për t'u angazhuar në mënyrë efektive. Gjetjet e anketës nënvizojnë se shumica e qytetarëve e kundërshtojnë këtë strategji, duke theksuar kthimin e serbëve në institucionet e Kosovës – veçanërisht në Policinë e Kosovës – si një prioritet kritik për rivendosjen e stabilitetit dhe sigurisë. Qytetarët që morën pjesë në studim ofrojnë vlerësime të rëndësishme, 3.97 nga 5. Bazuar në këtë, studimi arrin në përfundimin se imperativi aktual i sigurisë në veri të Kosovës është që të sigurohet përfaqësimi adekuat i serbëve të Kosovës brenda policisë dhe të rivendosen operacionet e rregullta nëpër katër stacionet policore nën Komandën Rajonale Veri.

Ndërsa arsyetimi pas këtyre synimeve është i qartë, mjedisi politik i kërkuar për arritjen e tyre mbetet kompleks dhe i mbushur me sfida. Janë shfaqur dy qasje të dallueshme për zgjidhjen e kësaj çështjeje, secila prej të cilave mbart grupin e vet specifik të vështirësive. Nga njëra anë, Prishtina ka treguar hezitim për ta përfshirë këtë çështje në diskutimet e Dialogut, duke refuzuar me vendosmëri çdo negociatë duke përmendur dispozitat ligjore që ndalojnë rikthimin në detyrë të zyrtarëve që dhanë dorëheqjen vullnetarisht dy vjet më parë.³¹ Në vend të kësaj,

³⁰ <https://www.kosovo-online.com/vesti/politika/srbi-pre-godinu-napustili-kosovske-institucije-12-meseci-krize-bez-naznaka-da-ce-se>

³¹ <https://www.kosovo-online.com/vesti/politika/sveclja-nema-govora-o-ispunjavanju-vucicevog-zahteva-za-povratak-bivsih-polica-jaca>

avokon adresimin e balancës etnike përmes rekrutimit të oficerëve të rinj. Për këtë qëllim, Prishtina ka organizuar disa fushata rekrutimi, duke tërhequr kandidatë nga komunitetet joshumicë, duke përfshirë një numër të serbëve të Kosovës. Për shembull, në korrik të vitit 2023, Policia e Kosovës njoftoi për punësimin e 74 rekrutëve të rinj për stacionin policor në veri, 45 prej të cilëve ishin serbë të Kosovës nga pjesë të ndryshme të Kosovës, duke përfshirë komunat me shumicë serbe në veri.³² Nga ana tjetër, Beogradi insiston për një marrëveshje politike për të lehtësuar kthimin e serbëve në institucionet e Kosovës, duke përfshirë rikthimin në detyrë të policëve të dorëhequr më parë. Ky qëndrim u theksua publikisht nga presidenti serb Aleksandar Vučić gjatë 'fjalimit të tij drejtuar kombit' në shtator të vitit 2024.³³ Ky qëndrim serb ka bërë presion të konsiderueshëm ndaj rekrutëve të rinj, të cilët kanë qenë viktimat e fushatave të shpifjeve në mediat sociale dhe incidenteve të rënda të sigurisë si zjarrvënia e automjeteve, gjë që, në disa raste, ka çuar në dorëheqjen e rekrutëve të rinj.³⁴

Me qëndrimet politike në Prishtinë dhe Beograd diametralisht të kundërta, mundësia e arritjes së një kompromisi që do të lehtësonte kthimin e ish-zyrtarëve serbë të Kosovës në Policinë e Kosovës në veri të Kosovës nuk është e afërt. Në këtë proces duhet të adresohen disa sfida dhe pengesa:

Mungesa e vullnetit politik. Në rrethanat aktuale, është e vështirë të pritët ndonjë përparim në krijimin e vullnetit të nevojshëm politik për të adresuar këtë çështje përmes një qasjeje të bazuar në kompromis. Qeveria e Kosovës refuzon me vendosmëri diskutimet me Beogradin për këtë çështje dhe nuk ka gjasa të ketë ndonjë lëshim deri pas zgjedhjeve parlamentare të shkurtit 2025 në Kosovë. Nga ana tjetër, pozicioni i Beogradit në mënyrë efektive pengon qasjen e Kosovës duke mbajtur presion mbi rekrutët e rinj dhe duke përdorur ndikimin politik për të ndikuar në diskutimet e mundshme mbi këtë çështje. Bllokimi ka të ngjarë të vazhdojë, pa ndërmjetësim ndërkombëtar.

Pengesat ligjore për rikthimin në detyrë të zyrtarëve policor të dorëhequr. Kthimi i policëve serbë që dhanë dorëheqjen në vitin 2022 është ndërlikuar nga dispozitat ligjore. Udhëzimi Administrativ Nr. 02/2023 mbi Marrëdhënien e Punës në Policinë e Kosovës, konkretisht neni 82, paragrafi 2, thotë se “punonjësi i Policisë i cili jep dorëheqje vullnetare nuk e ka të drejtën e ri-kthimit në polici”.³⁵

³² <https://kossev.info/od-danas-na-ulicama-severne-mitrovice-novi-srpski-policajci-u-uniformama-kp/>

³³ <https://balkans.aljazeera.net/news/balkan/2024/9/13/vucic-ne-postoji-rjesenje-za-kosovski-problem-koje-bi-zadovoljilo-srbeč>

³⁴ <https://kossev.info/sveclja-pod-pritiskom-i-pretnjama-iz-beograda-policajci-bili-primorani-da-daju-ostavke/>

³⁵ Shihni: <https://www.kosvopolicice.com/wp-content/uploads/2023/10/UDHËZIM-ADMINISTRATIV-Nr.02-2023-MBI-MARRËDHËNIEN-E-PUNËS-NË-POLICINË-E-KOSOVËS-1.pdf>

Megjithatë, duke qenë se ky udhëzim është miratuar në vitin 2023, zbatueshmëria e tij për dorëheqjet që kanë ndodhur në vitin 2022 mund t'i nënshtrohet interpretimit ligjor. Gjithashtu, pasi që disa nga këta zyrtarë raportohet se kanë dhënë dorëheqje nën presion, zbatimi i rreptë i Udhëzimit Administrativ Nr. 02/2023 mund të kundërshtohet ligjërisht. Nëse mund të vërtetohet se dorëheqjet nuk kanë qenë plotësisht vullnetare, por janë bërë në përgjigje të shtrëngimit të jashtëm ose rrethanave politike, mund të vihet në pikëpyetje nëse këto rregulla duhet të zbatohen në raste të tilla. Dallimi midis një dorëheqjeje vërtet vullnetare dhe një dorëheqjeje të bërë nën detyrim mund të jetë vendimtar në përdorimin e kornizës ligjore për rivendosjen e tyre. Megjithatë, zyrtarët të cilët ishin/janë të cenueshëm ndaj presionit politik do të jenë ende shqetësime për Qeverinë e Kosovës. Pavarësisht, çdo kthim i tillë duhet të bëhet në përputhje me dispozitat ekzistuese të ligjeve përkatëse të Kosovës, përfshirë nevojën për të kryer verifikimin e sigurisë.

Implikimet politike për rivendosjen në detyrë të zyrtarëve policor të dorëhequr.

Pas dorëheqjes së tyre, shumë nga zyrtarët serbë kanë marrë paga nga shteti serb. Kjo ka vënë në pikëpyetje integritetin e zyrtarëve dhe implikimet e mundshme për sigurinë, sovranitetin dhe funksionalitetin e Policisë së Kosovës. Përderisa Kosova sheh rreziqe dhe një përpjekje nga Serbia për të ndërhyrë në punët e brendshme të Kosovës, ndërsa Serbia do të argumentonte se pagesa e pagave ishte një masë e përkohshme për të mbështetur individët dhe familjet e tyre (ndërsa janë përgjegjës për pozitën në të cilën janë gjetur). Një zgjidhje e pranueshme për të gjitha palët do të duhej të ishte një zgjidhje politike, dhe me shumë gjasa ajo që u mbështet gjerësisht në Marrëveshjen e Brukselit të vitit 2014.³⁶

Prania e Njësive Speciale të Policisë së Kosovës.

Prania e njësive të Policisë Speciale të Kosovës në zonat me shumicë serbe të Kosovës vazhdon të jetë një çështje kontestuese. Qeveria e Kosovës e arsyeton vendosjen e tyre me incidente në veri të Kosovës gjatë dy viteve të fundit, duke përfshirë ngjarje të rëndësishme si sulmi në Banjskë dhe sulmi i fundit i ujësjellësit. Megjithatë, komuniteti lokal në veri të Kosovës e percepton këtë dislokim nga një perspektivë krejtësisht e ndryshme. Anketat tregojnë se, në një shkallë nga 1 deri në 5, largimi i njësive speciale të policisë mori një vlerësim prej 4.03. Ndryshe, kthimi i ish-policëve serbë të Kosovës u vlerësua me 3.97. Kjo nxjerr në pah preferencën e komunitetit

³⁶ Bjeloš, M., & Elek, B. (2014). Integrimi policor në veri të Kosovës: Progresi dhe sfidat e mbetura në zbatimin e Marrëveshjes së Brukselit. Qendra e Beogradit për Politika të Sigurisë dhe Qendra Kosovare për Studime të Sigurisë. <https://bezbednost.org/en/publication/police-integration-in-north-kosovo-progress-and-remaining-challenges-in-implementation-of-the-brussels-agreement/>

për një largim nga policimi i militarizuar, i cili ka qenë një burim frike dhe shqetësimi. Zvogëlimi i prezencës së këtyre njësive speciale policore shihet si vendimtar për nxitjen e një marrëdhënieje më stabile dhe bashkëpunuese ndërmjet komunitetit serb të Kosovës dhe institucioneve të sigurisë, duke krijuar mundësi për zgjidhje policore më të orientuara nga komuniteti.

Zgjidhjet që priten aktualisht nga komuniteti – domethënë tërheqja e menjëhershme dhe e pakushtëzuar – janë politikisht joreale. Si alternativë, një qasje afatshkurtër mund të përfshijë forcimin e monitorimit (nga EULEX-i) i sjelljes së njësive speciale të policisë, për të qetësuar komunitetet. Tërheqja e forcave speciale të policisë nga veriu i Kosovës duhet të jetë në pajtueshmeri me stabilizimin e situatës së sigurisë dhe politike, duke përfshirë zbatimin e plotë të marrëveshjes së normalizimit ndërmjet Serbisë dhe Kosovës.

Baraspesha etnike brenda stafit komandues. Është e rëndësishme të sigurohet përfaqësimi i duhur i serbëve të Kosovës në polici dhe të rivendosen operacionet e rregullta në katër stacionet policore brenda Komandës Rajonale Veri. Përfaqësimi i komuniteteve joshumicë në polici është një standard i njohur ndërkombëtarisht në policimin demokratik, pasi kontribuon në besimin, rrit legjitimitetin e institucionit në mesin e komuniteteve joshumicë dhe përmirëson ndërveprimin e policisë me civilët.³⁷Kjo nuk duhet të reflektohet vetëm në nivelin e përfaqësimit (p.sh. njësitë policore që pasqyrojnë diversitetin e komuniteteve të cilave u shërbejnë), por edhe përmes: garantimit të parimit të mosdiskriminimit (policia duhet të sigurojë mbrojtje dhe shërbime të barabarta për të gjithë qytetarët pa dallim etnie, race apo feje); angazhimi i komuniteteve joshumicë përmes partneriteteve dhe dialogut si një mjet thelbësor për ndërtimin e besimit; dhe së fundi trajnimi, ku oficerët duhet të trajnohen për të drejtat e njeriut, duke përfshirë mbrojtjen e komuniteteve joshumicë dhe ndjeshmëritë kulturore.³⁸Megjithatë, duke pasur parasysh dorëheqjen e serbëve në vitin 2022, të cilët mund të kenë qenë në një trajektore për t'u promovuar, dhe koha që u duhet rekrutëve të rinj për të fituar përvojën e nevojshme për t'u promovuar, kjo do të vazhdojë të jetë një sfidë për një kohë të gjatë në vazhdim.

³⁷ Shih, për shembull: Peyton, K. (2022). Besimet për përfaqësimin e pakicave në polici dhe mbështetje për diversifikimin. Procedurat e Akademisë Kombëtare të Shkencave, 119(52) ose

³⁸ OSBE. (2008). Udhëzues për Policimin Demokratik.
<https://www.osce.org/files/f/documents/5/3/23804.pdf>

KONKLuzionet dhe Rekomandimet

Megjithëse ky dokument fillimisht u konceptua si një përmbledhje standarde e politikave, e mbështetur nga të dhëna sasiore mbi perceptimet e publikut, ai evoluoi në një përpjekje analitike dukshëm më komplekse. Peizazhi dinamik socio-politik iu nënshtrua disa ndryshimeve të dukshme në kushtet e sigurisë gjatë rrjedhës së studimit, duke e bërë dokumentin si një analizë rrjedhëse të sfidave ekzistuese dhe të reja të sigurisë. Në ekzaminimin e të dhënave të mbledhura dhe tendencave mbizotëruese shoqërore, autorët u përpoqën të identifikonin modele gjithëpërfshirëse dhe shqetësime të qëndrueshme që janë burime jostabiliteti.

Nga ky këndvështrim, studimi zbulon se të anketuarit brenda komunitetit serb të Kosovës në veri po vazhdojnë të përjetojnë një ndjenjë të pasigurisë dhe shqetësimit. Burimi parësor qëndron në tensionet e vazhdueshme politike që përshkojnë komunitetin, së bashku me perceptimin se në vitet e fundit, politikat e Qeverisë së Kosovës janë drejtpërdrejt të kundërta me interesat e komuniteteve lokale. Më e rëndësishmja, ekziston një mosbesim i konsiderueshëm në forcat policore të Kosovës, që përkeqësojnë këto ndjenja të destabilitetit.

Ekziston nevoja për të nxitur sigurinë e komunitetit dhe për të kapërcyer ndarjet etnike përmes një sistemi të paanshëm policor, të cilit i besojnë të gjitha komunitetet e Kosovës. Megjithatë, kjo mund të arrihet vetëm duke trajtuar dinamikat më të gjera socio-politike në lojë, pasi reforma policore në shoqëritë pas konfliktit që kërkon më shumë sesa rregullime teknike. Ato kërkojnë një transformim të thellë të marrëdhënieve të pushtetit brenda shoqërive dhe mësimet e nxjerra nga mjedise të tjera pas konfliktit theksojnë rëndësinë e angazhimit afatgjatë, pronësinë lokale dhe integrimin me reforma më të gjera të qeverisjes për të siguruar qëndrueshmërinë (p.sh. integrimi i gjyqësorit). Pasiguritë që shoqërojnë procesin sillen rreth menaxhimit të ekuilibrit midis largimit të personelit të pakualifikuar ose të komprometuar nga ana etike duke ruajtur drejtësinë gjatë gjithë procesit. Elementët kryesorë të reformës së suksesshme përfshijnë krijimin e mekanizmave të qartë mbikëqyrës, integrimin e trajnimit për të drejtat e njeriut me strategjitë operacionale të luftimit të krimit dhe sigurimin që institucionet policore të përgjigjen ndaj nevojave të komuniteteve lokale. Procesi kërkon durim dhe angazhim afatgjatë, sepse ndryshimi i perceptimeve publike dhe ndryshimi i kulturave institucionale kërkon kohë.

Në Kosovë, arritja e këtyre objektivave kërkon lundrimin në një mjedis kompleks socio-politik në një kohë kur korniza parësore për normalizimin e marrëdhënieve ndërmjet Serbisë dhe Kosovës është ndalur në mënyrë efektive, duke i bërë kompromiset edhe më sfiduese.

Neni 128 i Kushtetutës së Kosovës mandaton që përbërja etnike e policisë komunale duhet të pasqyrojë për së afërmi përbërjen etnike të popullsisë në komunën përkatëse. Megjithatë, rruga për zbatimin e këtyre kërkesave ligjore është e mbushur me sfida, duke pasur parasysh dinamikën e tensionuar politike ndërmjet Beogradit dhe Prishtinës. Rrjedhimisht, rekomandimet e paraqitura janë përshtatur me realitetet aktuale politike, duke synuar të sigurojnë depërshkallëzimin e menjëhershëm të tensioneve duke vendosur bazat për zgjidhje afirmative, afatgjata që mund të rrisin sigurinë dhe stabilitetin për të gjithë Kosovën.

Rekomandime të menjëhershme dhe afatshkurtra

Kthimi i policëve serbë:

Riintegrimi i policëve serbë në Policinë e Kosovës është një hap jetik për rikthimin e besimit dhe garantimin e sigurisë afatgjatë. Qeveria e Kosovës sigurisht që do të kryejë të gjitha veprimet e nevojshme hetimore për të vlerësuar integritetin e zyrtarëve që kërkojnë rikthim në detyrë. Argumenti qendror i këtij dokumenti është se zgjidhja e propozuar duhet të bazohet në parimet e përcaktuara në Kushtetutën e Kosovës, duke pranuar se tërheqja e zyrtarëve serbë ishte masë e motivuar politikisht dhe se ajo duhet të zgjidhet përmes një procesi të ndërmjetësimit politik. Duke pasur parasysh këtë, modeli i propozuar për arritjen e baraspeshës etnike të kërkuar në Policinë e Kosovës është një qasje hibride, duke marrë parasysh shqetësimet dhe interesat e të dyja palëve dhe duke sugjeruar masat e mëposhtme:

1. Kthimin vullnetar të të gjithë policëve të interesuar që janë larguar nga Policia e Kosovës në nëntor 2022, duke iu nënshtruar një procesi të plotë verifikimi (vetingu) të kryer nga Qeveria e Kosovës, për të garantuar integritetin e tyre. Kjo do të kërkonte amnisti ndaj Udhëzimit Administrativ Nr. 02/2023 mbi Marrëdhënien e Punës në Policinë e Kosovës. Veçanërisht, neni 82, paragrafi 2, i cili thotë se “punonjësi i Policisë i cili jep dorëheqje vullnetare nuk e ka të drejtën e ri-kthimit në polici”.

2. Emërimi i një zyrtari policor serb të kthyer të verifikuar dhe të kualifikuar si Udheheqës i Komandës Rajonale Veri, në përputhje me dispozitat e Marrëveshjes së Brukselit.
3. Për të siguruar përfaqësim më të gjerë, të nisë një përpjekje e re rekrutimi, me mbështetjen e qeverisë serbe dhe garancitë ndërkombëtare, duke u fokusuar në komunitetet joshumicë në veri të Kosovës.

Duke pranuar se qasja e propozuar është një veprim kompleks, që kërkon kapital të konsiderueshëm politik, hapi fillestar duhet të fokusohet në nxitjen e vullnetit politik si në Prishtinë ashtu edhe në Beograd. Për ta përmirësuar këtë, veprimet e mëposhtme janë thelbësore:

4. Sigurimi i një konsensusi midis aktorëve kryesorë diplomatikë të BE-së, MB-së dhe SHBA për t'i dhënë përparësi kësaj çështjeje si një komponent kritik i Dialogut të lehtësuar nga BE-ja ndërmjet Prishtinës dhe Beogradit.
5. Zhvillimi i një propozimi të mirëstrukturuar, të udhëhequr nga aktorët ndërkombëtarë që mbikëqyrin procesin e normalizimit, që përcakton obligime të qarta, me faza për të dyja palët.
6. Ushtrimi i presionit të vazhdueshëm diplomatik mbi Prishtinën dhe Beogradin që të angazhohen dhe të angazhohen në mënyrë aktive në këtë proces.

Tërheqja e Njësive Speciale të Policisë:

Reduktimi në faza i njësive speciale të policisë së Kosovës në komunitetet me shumicë serbe është kyç në adresimin e shqetësimeve të komunitetit dhe për uljen e tensioneve. Mbështetur nga një vlerësim i fortë 4.03 në një shkallë 1-5, kjo nismë i përgjigjet drejtpërdrejt frikës së një pranije policore tepër të militarizuar. Me kalimin e kohës, fokusi duhet të zhvendoset drejt adoptimit të një modeli policor më të bazuar në komunitet, të përshtatur për nevojat lokale dhe të disenjuar për të nxitur bashkëpunimin dhe mirëkuptimin e ndërsjellë ndërmjet Policisë së Kosovës dhe komunitetit serb të Kosovës.

Megjithatë, klima aktuale politike do të thotë se kjo është shumë e pamundur, veçanërisht pas sulmit në Banjaska, i cili minoi përpjekjet e komunitetit serb të Kosovës për të portretizuar praninë e njësive speciale të policisë si të panevojshme dhe të tepruar. Krijimi i kushteve të favorshme socio-politike për tërheqjen e njësive speciale policore do të kërkojë një stabilizim më të gjerë të mjedisit politik dhe të sigurisë në veri. Kjo ka të ngjarë të varet nga përparimi

domethënës në procesin e normalizimit të lehtësuar nga BE-ja ndërmjet Prishtinës dhe Beogradit. Duke pasur parasysh natyrën e pasigurt të këtij procesi dhe kohën që ai mund të kërkojë, është thelbësore të pranohet ndikimi shkatërrues i pranisë dhe sjelljes operacionale të forcave speciale të policisë në perceptimet e sigurisë dhe jetës së përditshme të njerëzve. Për të zbutur këto efekte negative, duhet të merren parasysh rekomandimet e mëposhtme:

7. Vendosi kritere të qarta për tërheqjen e njësive speciale të policisë dhe komunikoni këto kritere në mënyrë transparente tek serbët dhe shqiptarët e Kosovës, si dhe komunitetet e tjera, si masë për të ulur tensionet dhe për të rindërtuar besimin.
8. Vendosi e bashkëpunimit ndërmjet organizatave të shoqërisë civile nga komunitete të ndryshme për të krijuar mekanizma për monitorimin e forcave speciale të policisë. Kjo do të sigurojë llogaridhënie dhe do të nxisë besimin e publikut në operacionet e tyre.
9. Të forcohen mekanizmat ekzistues ndërkombëtar të monitorimit të policisë speciale të Kosovës dhe aktiviteteve në një mënyrë më transparente, përfshirë përmes raportimit që ndahet publikisht nga organizata si EULEX-i dhe OSBE-ja.
10. Të sigurohet që detyrat e policisë së rregullt dhe njësive speciale të policisë të jenë të përcaktuara qartë, të dekonfliktohen dhe t'u komunikohen komuniteteve, dhe aty ku ka raste të devijimeve të roleve, të sqarohen dhe ndërmerren veprime nga IPK-ja.

Iniciativa të menjëhershme për ndërtimin e besimit:

11. Krijimi i platformave të dialogut ndërmjet Qeverisë së Kosovës, Policisë së Kosovës, IPK-së dhe komuniteteve serbe të Kosovës për të adresuar shqetësimet e sigurisë dhe për të rindërtuar besimin. Përveç kësaj: Forumet ekzistuese janë jofunksionale dhe do të mbeten të tilla në të ardhmen e parashikueshme, së paku deri në kthimin e serbëve të Kosovës në komuna. Prandaj, kjo masë shërben si një zgjidhje preliminare, që synon përmirësimin e ndjenjës së sigurisë tek popullata në veri, në pritje të funksionalizimit të plotë të Forumeve të Sigurisë në Komunitet.
12. Rritja e patrullave të përbashkëta të zyrtarëve policor shqiptarë dhe serbë të Kosovës për të forcuar sigurinë lokale dhe për të zbutur tensionet.

13. Të forcohen mekanizmat e llogaridhënies së Inspektoratit Policor të Kosovës (IPK) duke përmirësuar operacionet e tij në veri të Kosovës. Përderisa IPK-ja aktualisht përdor një zyrë në Mitrovicën e Veriut për takime të planifikuara me ankuesit, procesi i parashtrimit të ankesave fillon përmes një linje qendrore telefonike, duke krijuar shpesh pengesa gjuhësore për folësit serb. Për të adresuar këtë, rekomandohet që të sigurohet që personeli serb-folës të jetë në dispozicion për të trajtuar ankesat dhe për të rritur efikasitetin e përgjithshëm të IPK-së, pasi vetëm 3.5% e ankesave në vitin 2022 kanë origjinën nga rajoni verior.

Rekomandimet Afatgjata/Zgjidhjet e qëndrueshme

Vizioni Afatgjatë: Zgjidhjet e qëndrueshme të sigurisë kërkojnë një qasje të shumëanshme që përfshin reforma institucionale, rritje të përfaqësimit të komunitetit dhe nxitje të dialogut ndërmjet grupeve etnike. Integrimi në BE mbetet objektivi afatgjatë më i zbatueshëm për arritjen e paqes dhe stabilitetit në rajon.

Policimi i drejtuar nga komuniteti:

14. Zhvendosja e qasjes së sigurisë nga policimi i militarizuar në atë në komunitet duke u fokusuar në bashkëpunimin me komunat dhe komunitetet lokale. Programet e trajnimit për policët e ardhshëm duhet të përfshijnë të drejtat e njeriut dhe metodat policore të bazuara në komunitet dhe ndjeshmërinë kulturore për të ndihmuar në adresimin e sfidave unike të paraqitura nga përbërja etnike e komuniteteve në mbarë Kosovën, por veçanërisht në katër komunat veriore.
15. Të inicohen nisma bazë dhe afatgjata, që promovojnë dialogun dhe bashkëpunimin ndërmjet komunitetit serb dhe shqiptar të Kosovës, duke përdorur mediat lokale dhe organizatat e shoqërisë civile. Eventet e përbashkëta të komunitetit, programet arsimore dhe forumet e dialogut do të ndihmojnë në uljen e tensioneve dhe rindërtimin e marrëdhënieve ndërmjet grupeve etnike. Të inkurajohet bashkëpunimi ndërmjet autoritenteve lokale dhe komuniteteve joshumicë në proceset vendimmarrëse që lidhen me sigurinë dhe qeverisjen.

Përfaqësimi inkluziv dhe rrugët e karrierës:

16. Sigurimi i përfaqësimit kuptimplotë të serbëve të Kosovës në nivelet e ulëta dhe të larta të forcës policore, duke u fokusuar në krijimin e mundësive për avancim në karrierë. Kjo mund të adresojë pengesat ekzistuese, siç është mungesa e njohjes së gjuhës shqipe në mesin e policëve serbë të Kosovës, dhe të mundësojë lëvizshmërinë e tyre në ngritje dhe të promovojë ndjenjën e përkatësisë brenda strukturës policore.
17. Ofrimi i programeve të aftësisë gjuhësore dhe trajnimeve ndërkulturore për të ndihmuar policët serbë të Kosovës që të integrohen në kornizën më të gjerë institucionale dhe të përmirësojnë bashkëpunimin ndëretnik brenda policisë është gjithashtu i rëndësishëm, pasi për shkak të përqendrimit të tyre në stacione më të vogla policore dhe mungesës së njohurive të gjuhës shqipe, lëvizshmëria e tyre brenda sistemit është e kufizuar.
18. Nxitja e bashkëpunimit të strukturuar dhe fokusimi i përpjekjeve nga Akademia për Siguri Publike në Vushtrri për të angazhuar komunitetin serb të Kosovës mund të ndihmojë në tërheqjen e kadetëve të policisë që pasqyrojnë më mirë diversitetin etnik të rajonit. Kjo qasje mund të kontribuojë në rritjen e numrit të serbëve të Kosovës në forcën policore me kalimin e kohës.

ANEKSI I – TË BAZUARIT NË PËRVOJAT E IRLANDËS SË VERIUT

Disa nga rekomandimet në këtë përmbledhje të politikave bazohen në përvojat në Irlandën e Veriut, të cilat mund të jenë të dobishme, duke pasur parasysh ngjashmëritë në policimin pas konfliktit në komunitetet e ndara etnikisht. Këto mund të përfshijnë:

Programet e drejtësisë restauruese

Programet e drejtësisë restauruese, siç shihet në Irlandën e Veriut, ishin të rëndësishme në adresimin e krimit të nivelit të ulët, kundërvajtjeve dhe mosmarrëveshjeve dhe ankesave të komunitetit duke përfshirë komunitetet e prekura drejtpërdrejt në procesin e zgjidhjes. Këto programe nuk kishin të bënin vetëm me drejtësinë, por me shërimin e marrëdhënieve me komunitetin, veçanërisht në një shoqëri pas konfliktit ku besimi në zbatimin e ligjit ishte i brishtë, siç është rasti në veri të Kosovës. Këto programe u përpoqën të adresonin:

- rritjen e përfshirjes së komunitetit në zgjidhjen e konflikteve, veçanërisht pas një periudhe represioni ose abuzimi nga agjencitë e zbatimit të ligjit ndaj qytetarëve të zakonshëm;
- ndërtimin e besimit përmes lidershit lokal, pasi që këto programe ishin të udhëhequra nga përfaqësues të respektuar të komunitetit nga të dyja anët e ndarjes etnike. Këta udhëheqës vepruan si ndërmjetës dhe ndihmuan që drejtësia jo vetëm të vendosej, por edhe të shihej si e drejtë nga të gjitha palët;
- reduktimin e mbështetjes në policimin e militarizuar, i cili ndihmoi në uljen e barrës mbi njësitë tradicionale të policisë duke zgjidhur mosmarrëveshjet e vogla që përndryshe mund të përshkallëzoheshin. Ky model është veçanërisht i zbatueshëm në Kosovë, ku komuniteti serb i Kosovës në veri të Kosovës e sheh me dyshim dhe frikë praninë e njësive speciale të policisë së Kosovës;
- rehabilitimi dhe pajtimi, meqenëse programet u përdorën gjithashtu si një mjet për t'u dhënë shkelësve, veçanërisht të rinjve, mundësinë për t'u riintegruar në komunitetet e tyre duke marrë përgjegjësinë për veprimet e tyre dhe duke punuar për të bërë ndryshime. Kjo jo vetëm që shërbeu për të rehabilituar shkelësin, por edhe për të riparuar dëmin e shkaktuar në marrëdhëniet me komunitetin.

Riintegrimi i ish-luftëtarëve

Riintegrimi i ish-luftëtarëve në Irlandën e Veriut, veçanërisht pas Marrëveshjes së së Premtes së Mirë (Good Friday Agreement) në 1998, ishte një aspekt vendimtar i procesit të paqes. Edhe pse nuk zbatohen drejtpërdrejt për njësitë policore, mësimet e nxjerra nga ky proces mund të informojnë gjithashtu përgjigjet e politikave në veri të Kosovës, në veçanti:

- Çarmatimi, çmobilizimi dhe riintegrimi (DDR): Grupet paraushtarake të Irlandës së Veriut, si IRA, armët e shkatëruara dhe programet e riintegrimit mbështetën ish-luftëtarët me arsim, trajnime për punë dhe mbështetje sociale, duke i ndihmuar ata të kalojnë në jetë civile.
- Riintegrimi ekonomik: OJQ-të dhe programet qeveritare u ofruan ish-luftëtarëve punësim dhe trajnime për aftësim, duke u ndihmuar në heqjen e pengesave për riintegrimin social dhe ekonomik.
- Riintegrimi politik: Marrëveshja e së Premtes së Mirë lejoi ish-luftëtarët që të merrnin pjesë në politikë. Partitë me lidhje paraushtarake, si Sinn Féin, kaluan në aktorë legjitimë politikë, duke u dhënë ish-luftëtarëve një rol në procesin e paqes.
- Mbështetja e viktimave dhe pajtimi: Programet si Shërbimi i Viktimave dhe të Mbijetuarve ofruan mbështetje psikologjike dhe financiare për viktimat e konfliktit. Nismat që nxisin dialogun ndërmjet ish-luftëtarëve dhe viktimave ishin vendimtare për nxitjen e pajtimit.

Krijimi i Forumeve Bashkëpunuese

Një nga sukseset kyçe të procesit të paqes të Irlandës së Veriut ishte krijimi i platformave për dialog të rregullt e të strukturuar ndërmjet komuniteteve dhe zbatimit të ligjit. Partneritetet e Policimit të Qarkut (DPPs), të themeluara sipas Aktit të Policisë (Irlanda e Veriut) të vitit 2000, ishin të rëndësishme në nxitjen e komunikimit midis publikut dhe policisë. Këto forume, të përbëra nga përfaqësues të zgjedhur dhe drejtues të komunitetit, i dhanë publikut një zë të drejtpërdrejtë në formësimin e prioritetëve të policisë lokale, adresimin e shqetësimeve specifike të komunitetit dhe mbajtjen e policisë si përgjegjëse.³⁹

Për veriun e Kosovës, partneritete të ngjashme lokale mund të formohen përmes mekanizmit ekzistues të të ashtuquajturave Këshilla Komunalë për Siguri në

³⁹ Shih: Brewer, JD (1991). Policimi në shoqëritë e ndara: Teorizimi i një lloji policimi. *Policing and Society*, 1(3), 179–191 dhe Mulcahy, A. (2006). *Policimi i Irlandës së Veriut: Konflikti, legjitimiteti dhe reforma*. Publishing Wilan.

Komunitet (KKSBB). KKSBB-të janë krijuar për të përmirësuar sigurinë dhe sigurinë e komuniteteve përmes një dialogu me komunitetin dhe, ndërkohë që punojnë në disa pjesë të Kosovës, asnjë nga katër komunat me shumicë serbe në veri të Kosovës nuk i ka krijuar ato.⁴⁰Këto forume mund të sigurojnë angazhim të rregullt të përfaqësuesve të komunitetit serb dhe shqiptar të Kosovës dhe Policisë së Kosovës, duke ofruar një mekanizëm për dëgjimin e ankesave dhe duke reduktuar mbështetjen në ndërmjetësimin e jashtëm. Theksimi i qëllimeve të përbashkëta të sigurisë, si siguria publike dhe reduktimi i krimit, mund të kapërcejë ndarjet etnike duke bashkuar kështu komunitetet për interesa të përbashkëta.

Mbikëqyrja dhe Përgjegjësia e Pavarur

Një reformë e rëndësishme në Irlandën e Veriut ishte krijimi i Ombudspersonit të Policisë për Irlandën e Veriut, një organ i pavarur për të hetuar ankesat kundër policisë.⁴¹Ky institucion luajti një rol jetik në rindërtimin e besimit duke garantuar transparencë dhe llogaridhënie në veprimet e policisë. Kosova mund të përfitojë nga fuqizimi i metejshëm ose krijimi i mekanizmave të ngjashëm mbikëqyrës, duke siguruar që ankesat nga komuniteti serb i Kosovës të merren seriozisht dhe të adresohen menjëherë. Rihapja e zyrës së Inspektoratit Policor të Kosovës (IPK) në veri të Kosovës do të ishte një hap vendimtar në këtë drejtim.

Trajnimi dhe Ndjeshmëria Kulturore

Programet e trajnimit për policinë në Irlandën e Veriut vendosën një theks të madh në ndjeshmërinë kulturore, të drejtat e njeriut dhe policimin jodiskriminues. Ky trajnim kishte për qëllim transformimin e policisë nga një forcë konflikti në një forcë paqeruajtëse dhe për mbështetje të komunitetit. Për Kosovën, zbatimi i trajnimeve të fokusuar në ngritjen e vetëdijes kulturore dhe të drejtat jo-shumicë për policët – veçanërisht ata që punojnë në rajone etnikisht të ndjeshme – mund të ndihmojë në rindërtimin e besimit. Këto programe duhet gjithashtu të përfshijnë akterët e shoqërisë civile nga komuniteti serb dhe shqiptar i Kosovës për të siguruar një qasje gjithëpërfshirëse dhe, në të njëjtën kohë, të kontribuojnë në hapjen e strukturave policore për publikun.⁴²

⁴⁰ Misioni i OSBE-së në Kosovë (2023). Këshillat Bashkiakë të Sigurisë në Bashkësi.

<https://www.osce.org/mission-in-kosovo/538818>

⁴¹ Patten Report (1999). Një fillim i ri: Policimi në Irlandën e Veriut. Komisioni i Pavarur për Policimin për Irlandën e Veriut. <https://cain.ulster.ac.uk/issues/police/patten/patten99.pdf>

⁴² Weitzer, R. (1995). Policimi nën zjarr: Konflikti etnik dhe marrëdhëniet polici-komunitet në Irlandën e Veriut. Shtypi i Universitetit Shtetëror të Nju Jorkut.

REFERENCAT (në rend alfabetik):

- Balaj, S., & Sejdiu, G. (2022). Cilat janë perceptimet e qytetarëve të Kosovës për marrëdhëniet ndëretnike: Nxitja e marrëdhënieve ndëretnike dhe rezultatet e anketës së pajtimit. Qendra Kosovare për Studime të Sigurisë, Prishtinë.
https://qkss.org/images/uploads/files/What_are_the_Kosovo_Citizens'_Perceptions_on_Inter-Ethnic_Relations_-_ENG.pdf
- Bjeloš, M., & Elek, B. (2014). Integrimi policor në veri të Kosovës: Progresi dhe sfidat e mbetura në zbatimin e Marrëveshjes së Brukselit. Qendra e Beogradit për Politika të Sigurisë dhe Qendra Kosovare për Studime të Sigurisë. <https://bezbednost.org/en/publication/police-integration-in-north-kosovo-progress-and-remaining-challenges-in-implementation-of-the-brussels-agreement/>
- Brewer, JD (1991). Policimi në shoqëritë e ndara: Teorizimi i një lloji policimi. *Policimi dhe shoqëria*, 1(3), 179–191.
- Qendra për Avokimin e Kulturës Demokratike (shtator 2023). Vlerësimi i statusit të gjyqësorit dhe policisë në veri të Kosovës: Ndikimi dhe sfidat pas dorëheqjeve të serbëve të Kosovës, f. 28–29. Në dispozicion në serbisht: https://acdc-kosovo.org/publikacije/pub_1695028808.pdf
- Cokelaere, H., & Starcevic, S. (2023, 24 shtator). Persona të armatosur sulmojnë fshatin në veri të Kosovës në një sulm për të cilin fajësohet Serbia. Politiko. <https://www.politico.eu/article/kosovo-serbia-police-attack-albin-kurti-banjska-vjosa-osmani/>
- Elek, B. (2020). Policimi në veri të Kosovës pas Marrëveshjes së Brukselit. Grupi i Kërkimit të Politikave të Ballkanit, Prishtinë. <https://balkangroup.org/en/policing-in-north-kosovo-after-brussels-agreement/>
- Elek, B. (2023). Demaskimi i sfidave të sigurisë brenda komunitetit serb të Kosovës. OJQ Aktiv, Mitrovicë. https://ngoaktiv.org/wp-content/uploads/2023/11/Unmasking-Security-Challenges_Final-1.pdf
- Elek, B. (2023). Siguria e komunitetit serb të Kosovës në Kosovë, në interesat e serbëve të Kosovës në procesin e normalizimit ndërmjet

Serbisë dhe Kosovës, fq. 47-53, ed. Marinkovic, M, OJQ Casa, Mitrovicë. <https://ngocasa.org/wp-content/uploads/2023/09/RESEARCH-FINAL-1.pdf>

- JUKOM. (2022). Integrimi i gjyqësorit në Kosovë në kuadër të integrimiëve evropiane dhe dialogut ndërmjet Beogradit dhe Prishtinës. <https://en.yucom.org.rs/wp-content/uploads/2022/07/ENG-Integracija-pravosudja-na-Kosovu-03-2.pdf>
- Martin, ME (2006). Rivendosja e drejtësisë përmes policimit në komunitet: Rasti i Irlandës së Veriut. Rishikimi i Politikave të Drejtësisë Penale, 17(3), 314-329.
- Mulcahy, A. (2006). Policimi i Irlandës së Veriut: Konflikti, legjitimiteti dhe reforma. Publishing Wilan.
- OJQ Aktiv. (2024, shkurt). Analiza e trendeve 2023: Perspektivat e komunitetit serb të Kosovës. <https://ngoaktiv.org/wp-content/uploads/2024/02/Analiza-trendova-2023-eng-1.pdf>
- O'Neill, WG (2005). Reforma e policisë në shoqëritë pas konfliktit: Çfarë dimë dhe çfarë ende duhet të dimë. Akademia Ndërkombëtare e Paqes. <https://www.ipinst.org/wp-content/uploads/publications/polreferpt.pdf>
- OSBE. (2008). Udhëzues për policimin demokratik. <https://www.osce.org/files/f/documents/5/3/23804.pdf>
- Misioni i OSBE-së në Kosovë. (2023). Këshillat Komunale të Sigurisë në Bashkësi. <https://www.osce.org/mission-in-kosovo/538818>
- Raporti Patten. (1999). Një fillim i ri: Policimi në Irlandën e Veriut. Komisioni i Pavarur për Policimin për Irlandën e Veriut. <https://cain.ulster.ac.uk/issues/police/patten/patten99.pdf>
- Peyton, K. (2022). Besimet rreth përfaqësimit joshumicë në polici dhe mbështetje për diversifikim. Procedurat e Akademisë Kombëtare të Shkencave, 119(52).
- Raporti vjetor i IPK-së për vitin 2022, f. 14. <https://ipk.rks.gov.net/Medias/Raporti%20Vjetor%202022%20IPK-7ed52142-c77e-4c54-8ab5-cbc3ee617d54.pdf>

- Departamenti Amerikan i Shtetit. (2022). Raporti i të Drejtave të Njeriut në Kosovë 2022. https://www.state.gov/wp-content/uploads/2023/02/415610_KOSOVO-2022-HUMAN-RIGHTS-REPORT.pdf
- Weitzer, R. (1995). Policimi nën zjarr: Konflikti etnik dhe marrëdhëniet polici-komunitet në Irlandën e Veriut. Shtypi i Universitetit Shtetëror të Nju Jorkut, f. 3-6.

Ky publikim është krijuar si pjesë e një projekti të zbatuar nga organizata joqeveritare Qendra për Veprime Sociale Pozitive (CASA) me mbështetje financiare nga Ambasada Britanike në Prishtinë. Pikëpamjet e shprehura në këtë publikim i përkasin autores dhe nuk reflektojnë domosdoshmërisht pikëpamjet e Ambasades Britanike